

Vilko in Vrban.

rav na konci mesta G., v temnej, ozkej ulici stala je — in še stoji — velika hiša. Na njenem pročelji visela je široka deska, a na njej se je čitalo z velikimi rumenimi črkami: „Gostilna pri Vrbanu.“ Tú-sem zahajalo je navadno ubožnejše ljudstvo meščansko. Za malo denarja dobil je siromak klobasico, ali pa skudelicico gorke kave in kosec kruha, kar je moléé povžil za leseno mizo ob začrnelej steni in zopet moléé se zmuznil skozi vrata na prosto. Vika in krika ni bilo slišati tu nikoli, ker se je vina kaj malo — skoraj nič — iztočilo.

Nekega večera — nebó je bilo oblačno in po malem so kapale deževne kaplje na zemljo — stopil je v to okajeno gostilno ubog dijak. Ubožna obleka, blede in upalo lice pričalo je pač dovolj, da je prebil vže mnogo béde in gladi. Nekako boječe se je ozrl po gostih v sobi, katere je medlo razsvitljevala s stropa viseča svetilnica ter se vsedel za prvo prazno mizo tik vrat. Dal si je prinesiti skúdelico kave in kruha. — V hipu je zginilo vse po lačnem grlu: bil je zeló lačen. Sedaj je bilo pa treba dijaku plačati. Vstal je izza mize, poklical natakario in nekako ponosno segel v desni hlačni žep, potem v levi — a grôza, povsod prazno! — potiplje v telovnik, katerega je izvestno dobil od kakega dobrotnika, kajti bil mu je čez mero prevelik — ali tudi ondù nič, — čisto nič!

Rudečica zalila je mladeničevo obličje — sram zaradi gostov, velika zadrega in žaljen dijaški ponos. Vender se je kmalu zavedel; saj je bil denar le domá pozabil.

„Kje je gospod Vrban?“ popraša natakario.

Rejen, vže postáran mož stopi k njemu in ga vpraša: „Kaj bi rad, dijače?“

Plaho se je ozrl dijak v krčmarjevo lice, kajti glas njegov zdel se mu je zeló oster in rézek. Ko je ugledal obilega gospoda v širokih hlačah, belem telovniku s težko zlato verižico v levem žepu, v dolgej, višnjavej suknji, ko je zrl v gubančasto lice: tedaj mu je hotel upasti ves pogum. Lovil je sapo kakor na suho padla riba in s tresočim glasom izpregovoril: „Gospod, — popil sem pri vas skúdelico kave, in — ko sem hotel plačati, zapazil sem, da . . . sem novce pozabil domá.“

To je govoril mladenič s tako odkritosrčnostjo, da bi mu bil sicer vsakdo verojel, le gospod krčmar ne: bil je namreč takih izgovorov vže navajen. — Srdito je pogledal ubogega dijaka, vtaknil obe roki v žep in z gromečim glasom zakričal nad njim: „Ti lažnjivec! Čakaj! Ker nisi mogel plačati sam, poplašam te jaz!“

S temi besedami zgrabil je dijaka za ušesi in lasé, stresal ga in klofutal — prav neusmiljeno. Potem je odprl vrata na stežaj in ga pognal na ulico.

Rudečih ušes in glasno ihtéč korakal je ubogi dijak po samotnej ulici dalje, — jokajoč se ne toliko zaradi pregorkih klofut, nego zaradi tega, ker ga je imenoval krčmar lažnjivca in nepoštenjaka, kar pa on slovensk dijak, še nikoli bil ni!

Ko se je krčmar Vrban vlegel pozno v noč k počitku, mrmral je nejevoljno: „Oj, mladina je sedaj res zelo popačena; niti odkritosrčna ni več. Presneti dijak, gla me je moral za borih pet novcev ogoljufati in poleg tega še nalagati!“

V istem trenutku valjal se je na trdeji klopi v podstrešnej sobici dijak in si mislil: „Raje bi bil lačen, nego da me imajo ljudje za nesramnega lažnjivca.“

Drugo jutro sedel je gospod Vrban v gostilni za mizo in — pil, jedel, a mislil ničesar. Zunaj je pa deževalo prav po jesensko in le poredkoma dohajali so gostje.

Okolo sedme ure stopil je nenadoma v sobo trdnega koraka naš dijak; njegovo višnjavo oko se mu je svetilo v nenavadnem ognji in navadno blede lice oblila je lahna rudečica. Pod pazduho stiskal je belkast, pošit solnčnik, ki mu je služil mesto dežnika.

Šel je naravnost h krčmarju: „Tu so moji pozabljeni novci,“ dejal je in položil na mizo nekaj krajcarjev.

„Kdo pa si?“ vprašal ga je zaspano Vrban.

„Dijak, katerega ste sinoči tako hudo oklofutali in porinili skozi vrata ker . . .“

„Ajâ, — ajâ!“ vzkliknil je začudeno krčmar in gledal dijaku v pošteno modro oko.

„Zeló so me bolela ušesa, a še bolj ste me užalili s svojim obrekovanjem! — Dâ, prav izvestno, da veste!“ — In dijak se je obrnil in hotel naglo oditi.

„Počakaj malo, dečko!“ zaupil je Vrban za njim.

Dijak je počakal pri vratih in vprašal: „Kaj bi radi? — Me li hočete morda zopet klofutati?“

„Nikakor nè! Pojdi sem in povej mi, če sem te sinoči v resnici zeló stresel za ušesi?“

„Vi še dvomite?! Mislil sem, da me pretepa kak surov hlapec, a ne tak gospod, ki . . .“

Hm! saj mi je zeló, zeló žal. Tako hudo te res nisem mislil, zatorej odpusti, če sem ti storil krivico.“

„Krivico, krivico!“ odgovoril je dijak z odločnim glasom. „Gospod Vrban, vedite, jaz sem ubožen dijak; skoraj nikoli ne zajutrkujem, čez dan ubijam si glavo z latinsko in grško slovnico, kateri mi je podaril gospod učitelj; opóludne dobim v samostanu nekoliko juhe, a večerjam prav malokdaj. Stanujem pri starej vdovi zastonj, da jej le nanosim vsak dan drv, vode in vsega potrebnega. Učim se navadno pri ognji na ognjišči, ali pa pri luninem svitu. Mnogo moram prebiti stradanja in mraza, a pošten vender vedno ostanem. Nepoštenost je najgrja lastnost, rekla mi je rajnka moja mati! Novec — podaril mi jih je nek gospod za malo uslugo — bil sem pa sinoči domá pozabil, kajti sicer bi v vašo gostilno niti prišel ne bil. — Takó, sedaj veste vse in — z Bogom!“

Stari Vrban skočil je po konci in prijel dijaka za roko: „Ti si res vrl mladenič! Ker si siromak, povabim te, da prideš vsak teden po štirikrat k meni na večerjo; tudi potrebni denar dobodeš od mene. Je-li ti všeč to?“

Dijak gledal je z odprtimi usti začudeno v Vrbana in nikakor ni mogel umeti, da je to isti hudi mož, ki ga je bil sinoči tako nemilo premikastil.

„Gospod, ali govorite resnico; oj potem potem“ Solzé so mu zaprle besedo.

„Kaj se jočeš?“ začudil se je krčmar in gladil dijaka po kodrastej glavi.

„Kako bi se ne jokal, ko ste tako plemenit in usmiljen do mene,“ odgovoril je dijak in si brisal presrečen solzé raz lice. A Vrban se je zadovoljno smijal.

Dijak — imé mu je bilo Vilko Zidar — dobival je od istega dne pri Vrbanu večerjo; pozneje tudi zajutrek in potrebne novce; a svojega dobrotnika oveselil je vsako leto z lepim spričalom. Za malo let postal je Vilko odrasel, lep mladenič, gospod Vrban pa starček. Oba sta se zelo ljubila. Ko je stopil Vilko po dovršitvi srednjih šol pred dobrotnika in mu povedal, da se bodeta morala sedaj za nekaj let ločiti, ker méni iti v vélike šole na Dunaj: tedaj je plakal starec, kakor bi se moral posloviti za dolgo od lastnega sina.

„Ostani vedno priden, Vilče,“ govoril je ihteč, „in ne zabi ná-me. — A kaj misliš vender postati na Dunaji?“

„Učit se grem bogoslovja, da postanem kedaj duhovnik,“ odgovoril je Vilko.

„Izvolil si si vzvišen stan in to mi je veleljubo! Pojdi toraj in povrni se kot svečenik božji zopet k meni. Srečen!“

Minula so štiri dolga leta. Gospod Vrban nehal je ubijati se s krčmarstvom, ker mu je starost upognila život in zaželel si je počitka. Misleč na preteklost, sedel je navadno doma v mehkem naslonjači ali pa klečal v cerkvi in molil „rožni-venec“ za — bogoslovca Vilkota.

Kadar je prišlo kako pismo iz Dunaja, tedaj je bil vselej izvanredno vesel; govoril je o svojem dijaku malo, ali nič, a na večer stopal je počasi ob palici v cerkev in pomolil ondukaj dva „rožna-venca.“

„Bog moj ljubi,“ govoril je nekega večera, ko je prejel zadnje pismo, „še tri tedne me pusti živeti, da vidim Vilkota kot novomašnika. Poprej res še nočem umreti!“

Čudna je bila ta molitev a Bog jo je uslišal. — Kako vesel je bil stari Vrban pri prihodu Vilčeta z Dunaja! Kako se je radoval nad pripravami za novo mašo! Dà, pomladil se je za več let v tistih dnevih. In kakó bi se ne? Spolnila se mu je pristrčna želja, katero je gojil vže mnogo, mnogo let.

Prišel je davno zaželjeni dan! Krasno je bilo jutro, jasno nebo, zrak čist in gorek, ljudstvo veselo, cerkev okinčana, presrečen starček Vrban in resen novomašnik Vilko.

Dolg sprevod pomikal se je k hiši božjej: mnogo pobožnega ljudstva, vsa mestna duhovščina in onadva skupaj v paru, ki sta se danes še bolj ljubila, kakor sicer: Vilko Zidar in njegov dobrotnik Vrban. — Slovesno so bučale orglje, peveci peli najlepše pesni, dišeče kadilo napolnovalo je sveči hram a Vilko je klical klanjajoč se pred oltarjem: „Veni sancte Spiritus!“ (Pridi sv. Duh.)

Po navadi šli so po sv. opravilu vsi tudi k darovanji. Vrban na čelu celega spreveda. S tresočo roko je položil na žrtvenik v papir zavite novce, svoje darilce.

Ko sta na večer novomašnik in njegov dobrotnik sedela za mizo, tedaj je rekel starec: „Glej, Bog je vse dobro izvršil; njemu se imaš zahvaliti, da si postal duhovnik, da si srečen. Tudi jaz sem srečen! — Mej darili, katere si danes dobil od ljudstva, našel bodeš tudi papir, na katerem je zapisan dan, ko sva se spoz-

nala. V papirji je óni groš, zaradi katerega sva se bila sprla. Shrani ga v spomin ná-me!“

— Takó je bilo!

Vilko Zidar postal je pozneje odličen duhovnik, a Vrban je malo let potem pri svojem odgojenci mirno zaspal v Gospodu.

F. G. Podkrimski.

Jovčan

Iz ruske knjige.

Dar deci za Veliko noč.

(Z ruskega preložil Francé S. Lekše.)

II. Tudi mi bodemo vstali od mrtvih.

Hčerka (dobrikaje se materi). Mati! prav prijetno je razgovarjati se z vami o našem vstajenji.

Mati. Saj pa tudi nič ní prijetnejšega nego to! Kaj je vse veselje svetá do veselja, katero bodemo uživali občeč z angelji pred obličjem samega Jezusa Krista?

Hčerka. Prosim, povejte mi jedno sámo znano stvar, katera me more prepričati, da bodem vstala od mrtvih.

Mati. Dà! draga moja; vstala bodeš od mrtvih in bodeš popólnejša kakor si zdaj.

Hčerka. Povejte mi kaj o tem, draga mamica!

Mati (kažoč na lonec s cveticami). Poglej ta šeboj, ta klinček.

Hčerka. Vidim, kako krasno cveteta in kako prijetna je njiju vonjava.

Mati. Izišla sta vender iz zemlje, kaj nè?

Hčerka. Kajpada iz zemlje; saj sem videla, ko ste ja sadili.

Mati. Kaj pa sem vsadila v zemljo? Ali še pomniš?

Hčerka. Malo semena.

Mati. Je-li imelo to seme kakšno lepoto ali pa vonjavo?

Hčerka. O nè! bilo je čisto seme.

Mati. Od česa pa je vzrastla iz tega semena tako krasna cvetlica?

Hčerka. To je napravil Bog; ali kakó, tega ne umejem — to je čudo!

Mati. Védi, da Bog dela čudežno in nezapopadljivo ali vselej po jedno isteje postavi, katero je postavil za vselej. Ni-si li opazila, kako se je napravil iz semena cvet?

Hčerka. Spočetka kakor bi bilo segnjilo, potlej je dalo iz sebe rastenje, potlej je izišla trava in naposled se je pokazal tudi cvet.

Mati. Takisto poležemo tudi mi v zemljo, kakor se vseje seme. Strohneli bodemo ter se spremenili v prah. Toda zopet bodemo oživali kakor ta cvet.

Hčerka. V čem se razločuje seme od cveta, vem, ali kakovšna bode po vstajenji v nas izprememba, tega si pač ne morem predočiti.

Mati. In to izpremembo popisuje sv. apostol Pavel. Pomisli, draga moja, kar tukaj tudi tebi govori. Slušaj, kaj! Poglej zrno, katero seješ, niti je lepo, niti ukusno, niti lepo diši. Če ga ne zagrebeš v zemljo, ostalo bode zmirom le